

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ РИЗИКУ РІШЕНЬ ПРИРОДООХОРОННОГО СПРЯМУВАННЯ

Рибалов О.О., доцент; Шкура О.В., студент

Екологічне управління процесів життєдіяльності і життєзабезпечення, гармонізації взаємовідносин між людиною і природою, як системна складова загальної системи, базується на її науково-методологічній основі. Йому властива загальносистемна технологія підготовки, прийняття і реалізації рішень на нормативно-правовій базі визначених екологічних цілей щодо природних об'єктів, екологічних, виробничих і суспільних систем із класу надскладних. Доповнена екологічними аспектами загальносистемна методологія механізму регулювання екологічної діяльності сформована нині на арсеналі перш за все спонукальних важелів управління на досягнення еколого-економічної збалансованості функціонування суспільного виробництва і якості довкілля. На сьогодні його недоліком є деякі застарілі засади на основі командно-адміністративних принципів, спрямованість переважно на нормативно-правове регулювання та фіскальних вимог, наявність не реалізованих та не впроваджених у практику господарювання законодавчих положень.

Власне метою і кінцевим результатом процесу прийняття рішення є саме рішення як інструмент впливу на об'єкт управління. Воно ототожнюється з процесом управління, яке охоплює не лише сам процес прийняття рішення, але й його виконання, контроль реалізації та оцінки результатів. Цей процес залежить від різних факторів, серед яких найважливішими є ступінь ризику та політика організації рішення у розумінні впливу на нього суб'єктивних інтересів. Ухвалення рішення є основою діяльності органів управління. Від якості його розробки, прийняття і впровадження залежить ефективність екологічної діяльності, відбувається порівняння, аналіз і оцінка її результатів.

Ухвалення та виконання управлінського рішення екологічної спрямованості є найголовнішим і найважливішим оціночним критерієм результатів діяльності управлінських органів. Саме це рішення, форма його впровадження і виконання безпосередньо мають вплив на продуктивність праці, мотивацію і результати раціонального виростання ресурсів, рівень системи інформаційного і методичного забезпечення.

При прийнятті рішення є важливим моментом врахування фактора ризику як ступеня невизначеності прогнозування результату, а не в значенні небезпеки. Ризик в значенні діяльності, пов'язаної з подоланням невизначеності ситуації, вибору, імовірності досягнення планованого результату, непередбачуваних відхилень від мети, процесу реалізації рішення, стану і дії. Ризик як стан - це невизначеність, непередбачуваність, невпевненість, імовірність випадковості. Ризик як дія - це поведінка суб'єкта в умовах нестабільності.

В умовах ринкових відносин будь-яка діяльність неможлива без ризику. Основне завдання - керування цим ризиком, зведення мінімуму. Основна мета - дослідження ризику, розроблення методичної бази, інструментарію механізму управління. Об'єкт ризику - екосистема, суб'єкт - особа (орган) зацікавлена в управлінні ризиком, джерело ризику - процеси і явища як чинники невизначеності, конфліктності. Ризик як фактор механізму управління екологічною діяльністю з метою забезпечення національної безпеки потребує всебічного дослідження й аналізу різних видів взаємодії людини з природою, а саме - стихійної антропогенної, ненавмисного впливу на природу та перетворення біосфери, цілеспрямованого широкомасштабного перетворення природи та використання її ресурсів.

Екологічний ризик - вірогідність негативних змін стану навколишнього середовища в умовах антропогенного впливу, міра небезпеки заподіяння шкоди і збитків. Його оцінка вимагає певної методики, невизначеність окремих елементів якої може суттєво вплинути на результат управління ризиком. Власне управління ризиком є елементом процедури прийняття рішення. Воно базується на оцінці самого рішення, аналізу ступеня імовірності, встановлення допустимих меж відповідно вимог безпеки, оцінці технологічної і економічної складових можливості його попередження.

Аналіз екоризику включає етапи вивчення ефектів впливу фактора ризику на екопростір, створення адекватних моделей кількісної оцінки ймовірної загрози довкіллю при певних рівнях екологічного навантаження на навколишнє середовище, розробки механізму управління і оптимізації регулювання безпеки екологічного простору на концепції ризику. Оцінка ризику для екосистем ґрунтується на об'єктивних оцінках його складових та введення характеристик ієрархічності, нелінійності, відкритості тощо.

Методика прийняття рішення вимагає чіткого дотримання вимог схеми і виконання цієї процедури на кожному її етапі. До найважливіших етапів управління екологічним ризиком перш за все належать прогнозування видів ризику, основних очікуваних факторів ризику та їх рівнів, моніторинг ступеня їх деструктивного впливу, аналіз ступеня спроможності протидіяти їх впливу, оцінювання можливих затрат та їх моніторинг, дія - розроблення стратегії усунення наслідків впливу ризику та недопущення.

Основні принципи управління екологічним ризиком можна звести до вимог оперативності, тобто своєчасності виявлення загроз та найбільш чутливих до ризику елементів процесу, системності в розгляданні ризику з позиції комплексу факторів, інформаційного гомеостазу як постійного контролю підтримки інформаційного балансу ендегенного й екзогенного середовищ.

Результати даної роботи щодо дослідження екологічних складових факторів впливу та тенденцій фактора ризику на наш погляд дозволять свідомо формувати бачення актуальних екологічних проблем сучасності на більш високому рівні.